

Udmøntning af Kirkeistandsættelsesordningen 2024

Tabel 1 - Nationalmuseets vurdering af støtteværdige projekter

Kirke	Støttebeløb i kr.
Kværndrup kirke	1.193.325 kr.
Ulbølle kirke	271.250 kr.
Bøvling kirke	262.500 kr.
Jegerup Kirke	653.079 kr.
Egen kirke	74.810 kr.
Ribe Domkirke	137.465 kr.
Stokkemarke kirke	723.943 kr.
Højst Kirke	2.564.188 kr.
Marstal kirke	411.166 kr.
Sevel kirke	700.000 kr.
Bramdrup Kirke	144.201 kr.
Zions kirke	3.500.000 kr.
Vorgod kirke	1.313.818 kr.
Ringkøbing Kirke	1.403.207 kr.
Vojens Kirke	796.130 kr.
Studsgård kirke	640.489 kr.
i alt	14.789.570 kr.

Nationalmuseets vurdering af projekter støttet af kirkeistandsættelsespuljen 2024 i alfabetisk rækkefølge følger nedenfor.

Bramdrup Kirke:

Bramdrup Kirke består af apsis, kor, skib og våbenhus, alle opført i 1880 primært med genbrug af den middelalderlige forgængers granitkvadre. Kirkebygningens ældste del er tårnet, som er opført i gotisk tid. Indvendigt er der bevaret enkelte inventardele fra middelalderkirken, mens øvrige dele stammer fra genopførelsen i 1880 – herunder altertavle og prædikestol. Kirkerummet præges især af N. K. Skovgaards freskofremstilling af Den barmhjertige samaritan fra 1917. Over døren til våbenhuset er der desuden et freskomaleri af Korslammet, malet i 1917 af Hjalte Skovgaard. Nærværende sag er foranlediget af Menighedsrådets ønske om at udvide og renovere kirken, og projektet indebærer bl.a. en istandsættelse af de to freskomalerier ved Steensberg Konservering. Freskomalerierne er besigtiget af Nationalmuseet i 2018 og havde på dette tidspunkt behov for afrensning og yderligere undersøgelser.

Freskomalerierne i Bramdrup Kirke er vurderet som særligt bevaringsværdige, hvilket især gælder for det store maleri på kirkens nordvæg, som er et af meget få fresker af N. K. Skovgaard i danske kirker, og som i øvrigt er af stor kunstnerisk kvalitet. Med dette berører projektet kulturhistoriske elementer af national betydning og Menighedsrådets ansøgning om støtte til istandsættelse af de to fresker er således absolut støtteværdig.

Bøvling Kirke:

Bøvling Kirke består af en romansk kerne samt gotiske tilføjelser i form af forlængelser af kor og skib, et tårn og et våbenhus. Det markante tårn med det karakteristiske 1700-talsløgspir ses langvejsfra i det relativt flade landskab. I det indre rummer kirkens historiske inventar fornemme hovedstykker i form af et sengotisk krucifiks (1521), en prædikestol fra renæssancen (1610-20) og en bemærkelsesværdig altertavle i bruskarok stil fra 1684, skænket af ejerne af den nærliggende herregård Rysensteen. Nærværende projekt er foranlediget af, at altertavlen er i dårlig bevaringstilstand og at Nationalmuseet har anbefalet en snarlig istandsættelse. Øvrige dele af kirkens inventar har ligeledes behov for istandsættelse, og projektet indebærer således konservatorarbejder ved altertavle, knæfald, prædikestol, lydhimmel, krucifiks og bænkerækker.

Bøvling Kirkes historiske inventar rummer væsentlig kulturhistorie, som har både lokal og national betydning. Flere af de dele, som nu skal istandsættes, er således fornemme repræsentanter for de religiøse og kunstneriske strømninger, som prægede de danske kirkerum i løbet af 1500- og 1600-tallet, og den pompøse altertavle er fortsat en kilde til viden om historiske magtforhold i området. Dette, samt det faktum, at altertavlen har et stort istandsættelsesbehov, bevirker, at Menighedsrådets ansøgning må betegnes som værende absolut støtteværdig, og den bør prioriteres højt for at undgå yderligere forringelse af antikvarisk værdi.

Egen Kirke:

Egen Kirke er en romansk munkestensbygning med et sakristi fra 1628 og en korsarm fra 1797. Kirken har intet tårn, men derimod en tagrytter fra 1888. Inde i kirkerummet er der bevaret inventar fra flere dele af kirkens lange historie, heriblandt et sengotisk korbuekrucifiks, en sengotisk altertavle fra 1515 og en prædikestol fra 1600. Særligt bemærkelsesværdig er den romanske døbefont fra 1200-tallet. Fonten, som er udført af gotlandsk sandsten og udsmykket med bægerblade på kummen, er bemalet med en farvesætning fra 1930, hvorunder der findes ældre bemalinger, bl.a. fra middelalderen. Nærværende projekt indebærer en konservering og nymaling af kirkens middelalderlige døbefont. Nymalingen udføres på baggrund af en allerede udført farvearkæologisk undersøgelse samt yderligere undersøgelser af de bevarede farvelag, som findes på døbefonten.

Det er velkendt, at hovedparten af landets romanske døbefonte har været bemalede. I en bølge af "farveangst" i 1880'erne fjernede man imidlertid farvelag i stor stil, hvilket har resulteret i, at historiske farvelag på danske, middelalderlige døbefonte i dag er bevaret i meget lille omfang. At døbefonten i Egen Kirke har bevaret sine farvelag skyldes, at kirken i slutningen af 1800-tallet lå i tysk område, og Menighedsrådets ønske om nymaling muliggøres altså af en national, historisk omstændighed. Projektet kan være med til at bygge videre på vores viden om middelalderens farver, og vil muligvis tillade os at grave et spadestik dybere ned i fortidens mentalitet. Menighedsrådets ansøgning berører kulturhistorie af enestående, national betydning og er således absolut støtteværdig.

Højst Kirke:

Højst Kirke er en velbevaret 1200-talskirke med et gotisk tårn og et våbenhus i barokstil fra 1750. Indvendigt er der bevaret historisk inventar fra både før og efter Reformationen i 1536, herunder en fløjaltertavle og et korbuekrucifiks fra slutningen af 1400-tallet, et sidealterskab med en Madonnafigur fra omkring år 1500 samt renæssanceprædikestolen fra omkring 1603. Kirkerummet præges desuden i høj grad af de sengotiske, kalkmalede dekorationer i korets og skibets hvælv. Malerierne er dateret ved indskrift til 1501, og er udført af det såkaldte Liljeværksted, som arbejdede i midt- og syddjyllands samt på Fyn i slutningen af middelalderen. Nærværende projekt er foranlediget af Menighedsrådets ønske om en nænsom istandsættelse af

kirkerummet. Arbejderne indebærer bl.a. istandsættelse af kirkerummets kalkede flader, konservatorarbejder ved dele af det historiske inventar samt istandsættelse af kalkmalerierne i form af en rensning og udbedring af revnedannelser. Istandsættelsen udføres på baggrund af Nationalmuseets besigtigelser af de kalkede flader, historisk inventar og kalkmalerier. Ved besigtigelsen i 2014 var det historiske inventar overordnet i god stand. Ved besigtigelse af kalkmalerierne i 2018 bemærkedes en kraftig tilsmudsning, som det vil være gavnligt at fjerne.

Højst Kirke giver, i både det indre og det ydre, et særdeles nuanceret indblik i de sidste 800 års kunst- og arkitekturhistorie. Liljeværkstedet, som har udført kirkens kalkmalerier, var aktivt i et større geografisk område, og er desuden det murermesterværksted, som har efterladt sig flest kalkmalerier i de danske kirker. Oven i dette er malerierne i Højst et af blot fire eksempler på en direkte datering af værkstedets arbejde. Det aktuelle projekt søger at viderebringe historien i god stand til kommende generationer, og særligt istandsættelsen af kalkmalerierne er med til at værne om teknisk kunsthistorie af national betydning. Menighedsrådets ansøgning må derfor betegnes som absolut støtteværdig.

Jegerup Kirke:

Der søges om midler til istandsættelse af historisk inventar i henhold til forslag udarbejdet af Linjen Arkitekter MAA med inddragelse af Steensberg Konservering. Det ønskede arbejde er godkendt af Haderslev Stiftsøvrighed i brev af 21. februar 2024, Akt. nr. 2810765.

Jegerup Kirke er opført i romansk tid og blev i løbet af middelalderen udvidet med et våbenhus og et tårn. Et sakristi på nordsiden er fra 1905. Indvendigt er kirkerummet hvidkalket og kor og skib dækkes af flade gipslofter med stukdekoration fra 1884. Det historiske interiør rummer adskillige dele fra middelalderen, herunder 12 apostelfigurer fra en tidligere katolsk altertavle og en krucifiksgruppe fra 1250-1275. Derudover er der bevaret to altertavler fra renæssancen, hvoraf den ene er opstillet i koret, mens den anden er ophængt i skibet. Det omfattende projekt indebærer istandsættelse af indvendige flader, etablering af nyt varmeanlæg samt istandsættelse af historisk inventar, herunder altertavle og krucifiksgruppe. Desuden fremrykkes altertavlen af hensyn til dens fremtidige bevaring. Nationalmuseet har i henholdsvis 2014 og 2023 besøgt kirkens historiske inventar. Af de dertilhørende rapporter fremgår det, at altertavle og krucifiksgruppe har behov for snarlig konservering og istandsættelse forud for en sikring af disse i forbindelse med den kommende istandsættelse.

Jegerup Kirke rummer adskillige elementer fra tidligere tiders indretning af kirkerummet, og særligt de velbevarede middelalderfigurer bidrager til vores viden om inventar og indretning i middelalderens kirkerum. Det overordnede projekt bidrager til den fortsatte bevaring af kirkens antikvariske værdier, ligesom at den fortsatte brug af kirkerummet muliggøres. Da der er tale om et stort og aktuelt behov for istandsættelse af særligt altertavlen og den middelalderlige krucifiksgruppe, som begge bidrager til viden om dansk kunst- og kulturhistorie, så må Menighedsrådets ansøgning vurderes som værende absolut støtteværdig.

Kværndrup Kirke:

Kværndrup Kirke er en romansk kirke, som i løbet af middelalderen fik tilføjet et noget usædvanligt tårn over koret og blev forlænget mod både øst og vest. I senmiddelalderen blev der desuden opført hvælv i kirken, og korsarmene mod nord og syd er fra o. 1600. I kirkerummet findes der middelalderligt inventar – dog alle sekundære tilføjelser, og det historiske inventar præges i øvrigt af efterreformatoriske tilføjelser. Ved en større istandsættelse i 2010-11 fremkom der senmiddelalderlige kalkmalerier i samtlige af skibets fem hvælv. Nogle af kalkmalerierne blev overkalket, mens andre fik lov til at stå fremme med fremtidig istandsættelse for øje. Malerierne er dateret ved indskrift til 1484, og er udført af et murermesterværksted, Gudmeværkstedet, som var aktivt i fynske kirker i slutningen af 1400-tallet. Malerierne blev sandsynligvis overkalket allerede i slutningen af middelalderen eller kort herefter, og ved fremkomsten i 2010-11 havde kalkmalerierne altså været skjult i århundreder. Efter afdækningen har de da også allerede bidraget til ny viden om murermesterværksteder på Fyn. Således tilskrev man først malerierne til Træskomale-rens værksted, men de er nu, efter nærmere undersøgelser, blevet tilskrevet Gudmeværkstedet, som, jf. nyeste forskning, er en undergruppe til Træskomalerens værksted. Nærværende projekt omfatter en restaurering af

kalkmalerierne i skibets 2. fag. Der er tale om yderst bevaringsværdige, såkaldte "nyfund", som hidtil har stået urørt under kalken, og arbejdet udføres af Nationalmuseets afdeling for Konservering og Restaurering på baggrund af grundige forundersøgelser.

Kværndrup Kirkes indre er præget af efterreformatoriske tilføjelser og istandsættelser, og kalkmalerierne i skibets hvælv er således et væsentligt vidnesbyrd om den middelalderlige vision for Kværndrup Kirkes indretning og brug. Istandsættelsen af de hidtil urørte kalkmalerier i skibets 2. fag vil bidrage til ny viden indenfor teknisk kunsthistorie og ikonografi, og projektet er således af enestående, national betydning. Derudover bør istandsættelsen udføres snarest, da kalkmalerierne nu har stået fritlagt i en længere årrække. Dermed er Menighedsrådets ansøgning absolut støtteværdig.

Marstal Kirke:

Marstal Kirke er opført i 1737-38 og er et symbol på den velstandstid, som både Ærø og Marstal by oplevede i løbet af 1700-tallet og 1800-tallet, hvor befolkningen voksede som følge af byens øgede betydning for den danske søfart. Kirkebygningen er opført på byens højeste punkt, og med en placering tæt på vandet på Ærø østkyst, har kirken i århundreder været synlig langvejsfra. Oprindeligt opførtes kirken med en tagrytter, som dog i 1920 blev erstattet af det nuværende tårn og spir. Tårnet er opført i en enkelt, nybarok stil med løgspir og lanterne, som tjener som sømærke om natten, samt vindfløjen øverst. Nærværende projekt er foranlediget af, at man i 2021 nedtog kirkens vindfløj efter at have konstateret nedbrud omkring spirets pinakel. Menighedsrådet ønsker nu vindfløjen istandsat og genopsat, hvilket indebærer indgreb i spirets konstruktion og i tagfladen, samt en egentlig restaurering af vindfløj og pinakel, som begge er udført i smedejern.

Marstal Kirkes tårn er mere end blot et kirketårn – det tjener som sømærke på en ø, som historisk set har haft en vigtig rolle for Danmark som søfartsnation. En genopsætning af tårnets vindfløj er således en genetablering af et vigtigt stykke lokalhistorie, som også har betydning i et nationalt perspektiv. Menighedsrådets ansøgning må derfor anses som værende absolut støtteværdig.

Ribe Domkirke:

Ribe Domkirke er et af Danmarks betydeligste middelalderlige bygningsværker. De ældste dele er opført i perioden 1150-1250 og byggestilen præges af både romanske og gotiske træk. Kirken står i dag som resultatet af århundreders omskifteligheder og istandsættelser. Også indvendigt præges kirken af mange generationers indflydelse og skiftende magtrelationer, og ud over de liturgiske genstande, finder man i kirkerummet adskillige portrætter og gravminder, som tidligere tiders fornemme folk har bekostet til iscenesættelse af dem selv og deres slægter i det hellige rum. Nærværende projekt er foranlediget af, at Nationalmuseet ved besigtigelse i 2023 har konstateret behov for konserverende behandling på flere dele af Ribe Domkirkes historiske inventar. Det aktuelle projekt indebærer istandsættelsen af tre inventarstykker, nemlig portræt af Hans Jensen (1604), epitafium over Hans Jessen (1608) og epitafium over Dorotea Sørendatter Vedel (1652). De tre malerier har alle stort og aktuelt behov for konservering.

Ribe Domkirke står som et af landets vægtigste historiske og kirkelige monumenter, og ikke bare bygningen men også kirkens inventar er samlet set af stor kulturhistorisk værdi både lokalt og nationalt. Eftersom der ovenikøbet er tale om et stort og aktuelt behov for istandsættelse af de tre malerier, må Menighedsrådets ansøgning vurderes som værende absolut støtteværdig.

Ringkøbing Kirke:

Ringkøbing Kirke ligger midt i den gamle købstad og er en del af byens middelalderlige bygningsmasse. Kirkens langhus er opført i 1400-tallet, mens tårnet og den nordre korsarm er fra 1500-tallet. Materialerne er primært de middelalderlige munkesten, men murværket rummer nogle steder genanvendte, romanske granitkvadre, som vidner om, at der formentlig har stået en ældre bygning på samme sted. Korsarmen mod syd blev tilføjet i 1930'erne, hvor også meget af kirkens murværk blev sat om. Således er mange af de oprindelige murværksdetaljer i dag borte, men de oprindelige materialer er fortsat i brug. I langhusets tagværkskonstruktion findes der ældre dele, mens tagværkerne over de to 1500-talsbygninger er blevet

fornyset i 1800-tallet. Nærværende projekt er foran-ediget af Menighedsrådets ønske om at holde kirken tæt på tag og fag. Ved besigtigelser af tagfladerne er det konstateret, at både tårnets blytag og nordre korsarms tegltag har behov for udbedringer snarest. Projektet omfatter omlægning af blytag på tårnet samt udbedring af tårnets murværk, omlægning af tegltag over nordre korsarm og udbedring af øvrige udvendige forhold. Ringkøbing Kirke er byens eneste kirke, og med placeringen på byens torv står kirken i centrum af byens udvikling fra middelalderen og frem til i dag. Kirkens tilbygninger vidner desuden om byens velstandsperioder i 1500- og 1900-tallet, og kirketårnet står markant i bybilledet – nærmest som byens vartegn. Det aktuelle projekt søger således at værne om bygningsmasse af stor lokal betydning, og Menighedsrådets ansøgning kan derfor anses som støtteværdig.

Studsgård Kirke:

Studsgård Kirke er opført i 1920 og er opført i den historicistiske stilart, som var fremherskende indenfor for samtidens kirkebyggeri. Bygningen spejler den typiske, danske landsbykirke og refererer således tilbage til historisk arkitektur med elementer fra både romansk og gotisk stil. Indvendigt er kirken indrettet med inventar, som primært hidrører fra opførelsestidspunktet, og som også er udført i former, som er velkendte fra historiske kirkerum rundt om i de danske landsbykirker. Nærværende projekt indebærer bl.a. en nyindretning af våbenhuset, indvendig kalkning, udtagning af bænke, ny farvesætning samt nyt varmeanlæg. Arbejderne er foranlediget af Menighedsrådets ønsker om at skabe et mere velkommende og fleksibelt kirkerum, samtidig med, at de oprindelige arkitektoniske værdier bevares. Projektets dele vedr. kirkens inventar er bl.a. afstedkommet på baggrund af Nationalmuseets besigtigelse af det historiske inventar, som er vurderet til at være i god bevaringstilstand.

Studsgård Kirke er en velbevaret helhed og giver i både det ydre og det indre et godt indblik i samtidens historicistiske vision for kirkens funktion og brug. Menighedsrådets ønske om at værne om den historiske arkitektur og samtidig opdatere kirkerummet til nutidens behov er sympatisk og nødvendig i arbejdet med at holde folkekirkens bygninger aktuelle. Ansøgningen er støtteværdig, men andre projekter blandt dette års ansøgere må dog betegnes som værende af mere presserende karakter og må derfor prioriteres højere.

Ulbølle Kirke:

Ulbølle Kirke er en middelalderlig landsbykirke på sydfyn, som i både bygning og inventar er præget af historiske magtforhold i lokalområdet. Bygningen er et langhus med romansk kerne og senmiddelalderlige forlængelser. Også tårnet ved kirkens nordside er senmiddelalderligt. Indvendigt er der bevaret inventar fra alle dele af kirkens lange historie, og særligt en samling af adelige gravsten fra 1500-tallet er bemærkelsesværdig. Gravstenene er udført ad to omgange, de tre ældste i 1562 og de to yngste i 1572, alle over familiemedlemmer af ejerne til den nærliggende Rødkilde Herregård, hvis historie strækker sig tilbage til tidlig middelalder. Flere af gravstenene er i dag ophængt i våbenhuset, men nærværende projekt gælder den gravsten, som er opstillet ved korets nordvæg. Nationalmuseet har besøgt gravstenen, som i den tilhørende besigtigelsesrapport beskrives som værende i meget dårlig stand med et akut og stort behov for istandsættelse. Desuden beskrives gravstenen som en stor kulturhistorisk værdi, både pga. den detaljerede udhugning og pga. den lokalhistoriske forankring. Arbejdet med gravstenen indebærer konservering af den porøse sandsten, istandsættelse af den murede ramme samt etablering af ny forankring i muren.

Ulbølle Kirkes bygning og interiør er med til at videreformidle et lille udsnit af Danmarkshistoriske forhold indenfor både arkitektur, kunst og sociale relationer. Gruppen af adelige gravsten med tilhørsforhold til den nærliggende Rødkilde er af stor lokalhistorisk værdi; denne vigtige lokalhistorie bevares ved en konservering af korets gravsten, som har et meget stort behov for istandsættelse. Kvaliteten af gravstenens detaljerede udhugning løfter stenens kulturværdi yderligere. Menighedsrådets ansøgning kan dermed betegnes som værende absolut støtteværdig, og den bør prioriteres højt.

Vojens Kirke:

Vojens Kirke blev opført i 1925 og er et eksempel på en gruppe af såkaldte genforeningskirker, som blev opført efter 1920, hvor Sønderjylland, og dermed også Vojens, atter blev indlemmet i den danske stat.

Bygningen er, ligesom øvrige kirkebygninger fra perioden, opført i historicistisk stil med inspiration fra gotikken. Den er opført af røde mursten over kampestenssokkel, står hvidkalket med røde tegltage, og ligner således ved første øjekast en typisk dansk, middelalderlig landsbykirke. Indvendigt er hovedparten af inventaret fra opførelsestiden, men enkelte dele, herunder altertavlen fra 1615, er ældre og stammer fra andre kirker. Netop altertavlen, som er udført i renæssancestil, er nyligt restaureret, og nærværende projekt baseres bl.a. på et ønske om at forskønne kirkerummet og skabe gode rammer for den bevaringsværdige altertavle. Desuden vil man, med mindre justeringer, sikre bedre funktionalitet og større fleksibilitet i brugen af kirkerummet. Det hele ønskes udført forud for kirkens 100-års jubilæum i 2025 og indebærer bl.a. indvendig kalkning, ny farvesætning og ny belysning.

Vojens Kirkes tilblivelseshistorie gør kirken til et vigtigt erindringsmonument over grænseområdets historie, og den nygotiske kirke er et fint eksempel på de tiltag, som blev sat i værk i årene efter genforeningen for at styrke sammenhængen med den nyligt gen-indlemmede landsdel. Vojens Kirke rummer således både lokal og national historie, og Menighedsrådets projekt om at bevare og sikre den fortsatte brug af kirken er støtteværdigt. Andre projekter af mere presserende karakter må dog prioriteres højere.

Vorgod Kirke:

Vorgod Kirke er en romansk kvaderstensbygning med sengotiske tilføjelser, som i mange hundrede år stod frit i landskabet lidt vest for landsbyen. I dag står kirken placeret blandt nyere villabebyggelse, og den typisk vestjyske kirke står som et vidne til lokalområdets historie fra den tidlige middelalder og frem til i dag.

Indvendigt er kirkerummet relativt enkelt indrettet, og dermed fremhæves især altertavle og prædikestol, som begge er fornemme 1600-talsarbejder. Det aktuelle projekt indebærer bl.a. flytning af orglet til tårnrummet, nedtagning af or-gelpulpituret, gulvarbejder, flytning af inventar, renovering af bænke og istandsættelse af det historiske inventar samt ny farvesætning. Arbejderne foranlediges af Menighedsrådets ønske om at udbedre skader og skabe et mere harmonisk kirkerum. Nationalmuseet har desuden ved besigtigelse i 2020 konstateret et behov for istandsættelse af bl.a. prædikestol, altertavle og herskabsstol. Behovet er ikke akut, men bør udbedres på sigt, og det er derfor medtaget i projektet.

Vorgod Kirke repræsenterer på fin vis den levende kulturhistorie, som har udspillet sig i og ved de danske landsbykirker i 800 år. Ud over det aktuelle projekt ang. den indvendige istandsættelse, igangsættes også i 2024 en nødvendig udbedring af kirkens udvendige kvaderstensmur-værk, og der er altså igangsat flere omkostningstunge projekter for at bevare den historiske bygning og sikre fremtidig brug og opretholdelse af et lokalt samlingspunkt. Der er ikke tale om et akut behov for istandsættelse, men de konstaterede skader på det historiske inventar kan på sigt være nedbrydende, hvis de ikke udbedres, og Menighedsrådets ansøgning er derfor støtteværdig.

Zions Kirke:

Zions Kirke i Esbjerg er opført i 1914 som resultatet af en stigende befolkningsvækst i Esbjerg samt en øget religiøs vækkelse omkring år 1900. Kirkens arkitekt, Johannes Magdahl Nielsen, tog et historicistisk afsæt i fortidige elementer, og kirkebygningen står således i røde teglsten med romanske, rundbuede former og barokke elementer i tårn og spir. Historisk set har Zions Kirke haft stor betydning for byens fiskere og søfolk, og kirkerummet har længe dannet rammerne for mindegudstjenester for omkomne fiskere og sømænd. Det aktuelle projekt er foranlediget af, at man igennem en årrække har oplevet vandindtrængen flere steder. Ikke alene kirkens tagværk er nu op-fugtet – der er også observeret fugtskader inde i kirkerummet. Menighedsrådet ønsker derfor udførelse af et nyt tag og istandsættelse af murværket, således at kirken atter bliver tæt på tag og fag.

Zions Kirke er, ligesom øvrige kirkebygninger fra starten af 1900-tallet, et eksempel på historicismen, som vedblev at præge dansk kirkebyggeri langt op i 1900-tallet. Samtidig har kirken stor lokal betydning, ligesom at den har været et samlingspunkt for danske søfolk i et nationalt perspektiv. Der er tale om et omkostningstungt projekt, som er nødvendigt for bevaringen af kirkebygningen både ind- og udvendigt, og Menighedsrådets ansøgning kan betegnes som værende absolut støtteværdig.

Stokkemarke Kirke:

Stokkemarke Kirke på Lolland består af senromansk kor og skib samt gotiske tilføjelser i form af apsis, sakristi og tårn. Våbenhuset på vestsiden er af nyere dato, men alle bygningsdele er opført i røde munkesten, som var gotikkens foretrukne byggemateriale. Koret og de gotiske tilbygninger dækkes indvendigt af senmiddelalderlige hvælvinger, som formentlig tidligere har stået farverigt udsmykket. Kirkens tag har undergået flere ændringer og istandsættelser i tidens løb, men der er dog bevaret historiske dele, og de uensartede tagflader er lagt med både vingetegl, skifer og kobber. I kirkerummet er der bevaret historisk inventar fra forskellige dele af kirkens lange historie, og den levende kulturhistorie er således på spil både i det ydre og det indre af Stokkemarke Kirke. Nærværende projekt er foranlediget af en utæt tagkonstruktion, som har medført fugt- og insektskader i tagkonstruktionen. Også i kirkerummet er der fugtproblemer. Menighedsrådet ønsker at bevare den historiske bygning ved at holde den tæt på tag og fag, og projektet indebærer nye tagflader (tegl og skifer), istandsættelse af tagkonstruktionen, reparation af hvælvoverflader samt øvrige, nødvendige følgearbejder.

Stokkemarke Kirkes forskelligartede tagflader vidner om tidligere tiders aktivitet indenfor håndværk, arkitektur og byggeskik, og det aktuelle projekt berører væsentlige bygningshistoriske elementer.

Tagreoveringen skal dels sikre en istandsættelse af det brogede tagværk, men projektet medfører også en istandsættelse af de middelalderlige hvælvinger, som udgør en væsentlig antikvarisk værdi. Projektet tåler ikke udsætning og bør prioriteres højt, da der er tale om en omkostningstung reovering, der er nødvendig for at bevare Stokkemarke Kirke og kulturværdi af stor lokal betydning fremadrettet. Menighedsrådets ansøgning er således absolut støtteværdig.

Sevel Kirke:

Sevel Kirke ligger i den vestjyske landsby af samme navn og består af romansk kor og skib af kvadersten. Kort tid efter Reformationen, i 1554, tilføjede man en vestforlængelse og yderligere arbejder førte til, at tårnet stod færdigt i 1577. Disse tilføjelser til den middelalderlige bygning blev bekostet af ejerne af den nærliggende Stubbergård – en herregård, hvis ejere, Juel-slægten, anvendte kirken som gravkirke i 1500- og 1600-tallet. Tårnet er bl.a. opført af kvadersten fra den tidligere middelalderkirke i Trandum, hvis nedrivning Juel-slægten havde fået tilladelse til med det formål at udvide kirken i Sevel. Fra skriftlige kilder vides det, at tårnet dog allerede fra første færd måtte undergå istandsættelsesarbejder, og særligt uheldigt udførte skalmuringer i 1800-tallet har præget murværk og konstruktion helt frem til i dag. Nærværende projekt er foranlediget af, at der i en længere årrække er blevet konstateret utætheder i tårnets tag- og murværk, og Menighedsrådet ønsker nu atter at gøre kirketårnet tæt på tag og fag. Tårnets eksisterende fremtoning ændres der ikke på, og projektet indebærer oplægning af nyt tag på undertag af pap samt udskiftning af dårlige sten i nyere skalmuring, udskiftning af fuger og restaurering af murankre.

Sevel Kirkes tårn står fortsat som et markant vidnesbyrd om lokale magtforhold og om, hvordan eliten og adelige slægter gennem tiden har præget landets kirkelige bygningsmasse. Juel-slægten lod således én kirke nedrive for at kunne udvide en anden – alt sammen med kongens tilladelse. Ud over fortællingen om lokalhistoriske magtforhold, så rager tårnet også op i det lokale landskab som en tydelig markør af en vigtig historisk og religiøs lokalitet. Om end tårnet har undergået flere istandsættelser og skalmuringer, så rummer det til stadighed historiske bygningsmaterialer og viden om historisk byggeteknik, og det aktuelle projekt søger at bevare både tårn og vigtig lokalhistorie for eftertiden. Menighedsrådets ansøgning må betegnes som værende absolut støtteværdig.